

**Немачка
сарадња**
DEUTSCHE ZUSAMMENARBEIT

Sprovedeno od strane:

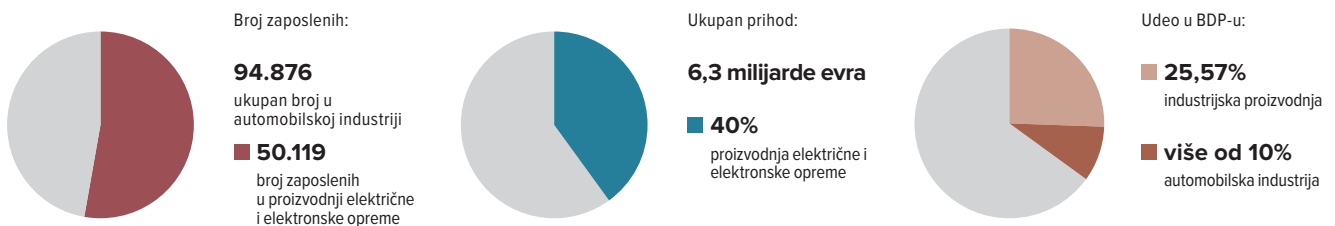

Istraživanje je pripremljeno u okviru projekta Nemačke razvojne saradnje "Inicijativa za globalnu solidarnost" koji finansira nemačko Savezno ministarstvo za ekonomsku saradnju i razvoj (BMZ), a sprovodi Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ).

Analiza, rezultati i preporuke u ovom radu predstavljaju mišljenje autora i ne odražavaju nužno stav Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ).

Multinacionalne korporacije, koje imaju veliki uticaj na globalnu privredu, suočavaju se sa rastućim inicijativama i zahtevima sindikata i civilnog sektora na lokalnom i globalnom nivou za uspostavljanjem obavezujuće legislative koja bi regulisala njihove poslovne prakse. Cilj ovih akata je kontrolisanje prekograničnog poslovanja multinacionalnih korporacija i njihovo obavezivanje da poštuju radna prava, standardizuju radne uslove i pridržavaju se ekoloških standarda o održivom poslovanju. Evropski parlament je krajem aprila usvojio Direktivu o dužnoj pažnji za održivo poslovanje (EU Corporate Sustainability Due Diligence Directive) kojoj sledi prevođenje u nacionalna zakonodavstva zemalja članica Evropske unije. Međutim, pojedine države poput Holandije, Francuske i Nemačke već imaju usvojene zakone koji se odnose na određeni opseg kompanija koje posluju u navedenim državama.

Fabrike koje smo istraživali proizvode za: BMW, Mercedes Benc (Mercedes-Benz), Folksvagen (Volkswagen), Porše (Porsche), Ford, Audi, Škodu, Fiat, Daimler Trak (Daimler Truck), MAN, Volvo (Volvo), Jaguar (Jaguar), Suzuki (Suzuki), Reno (Renault), Pežo (Peugeot), Tojotu (Toyota), Kontinental (Continental), Vitesko (Vitesco) i Borg Varner (BorgWarner).

Osnovna karakteristika automobilske industrije u Srbiji, kao i u ostatku zemalja Centralne i Istočne Evrope ostaje zavisnost od stranog kapitala i ograničenost na rutinske operacije montaže, ograničene mogućnosti preliivanja na domaće kompanije i strukturno definisan podređeni položaj iz koga, u postojećoj konstelaciji, nije moguće izaći.

Radno vreme

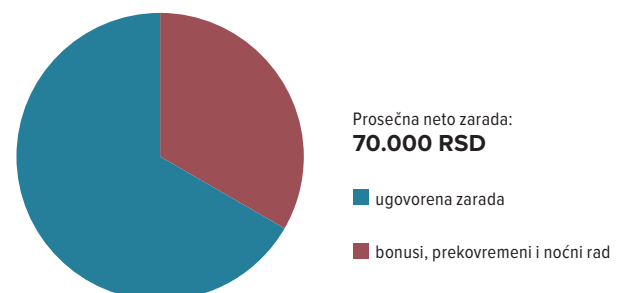
Svi ispitanici rade prekovremeno. U većini fabrika radnici i radnice svedoče da se u proseku radi 44 sata nedeljno. Produžavanje radnog dana za sat ili dva je uobičajena praksa u velikoj većini fabrika, dok su i subote vrlo često radne. Radna nedelja zavisi i od obima proizvodnje. Porudžbine kupaca u velikoj meri diktiraju tempo i količinu prekovremenih radnih sati. Radnice i radnici, ne bi li povećali svoj prihod, uglavnom prihvataju prekovremeni rad ma koliko bio ispcrpljujuć, čak i kad sati prekovremenog rada prelaze zakonom dozvoljen maksimum.

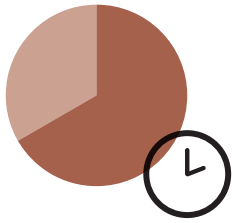
Zarade

Prosečna isplaćena neto zarada ispitanika je oko 70.000 dinara, uključujući i bonuse, prekovremeni i noćni rad. Ugovorena zarada je dosta manja u odnosu na isplaćenu, i u proseku iznosi 50.000 dinara, dok jedna četvrtina ispitanika prijavljuje da im je ugovorena zarada u nivou minimalne. Gotovo trećinu prosečne neto zarade koju radnici prime na kraju meseca čine bonusi i prekovremeni i noćni rad.

Bolovanje

Zabrinjavajuće je svedočenje ispitanika koji navode da, ukoliko koriste bolovanje, bivaju kažnjavani. Najčešće je kazna uskraćivanje bonusa prisutnosti, ali ona uključuje i različite vrste pritiska, mobing, pretnje otkazom, prebacivanje na zahtevnije pozicije, itd. Sve navedeno može se podvesti pod zlostavljanje na radnom mestu.

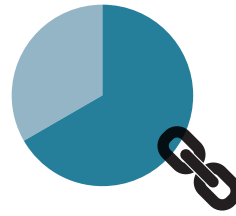

Čak dve trećine ispitanika radi dodatne poslove kako bi nadomestili manjak u budžetu za osnovne životne potrebe.

Više od 90% ispitanika nema mogućnost štednje.

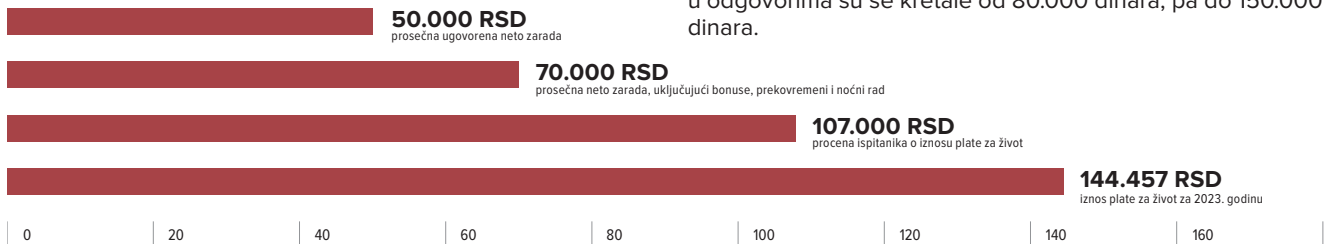

Više od dve trećine ima kreditna zaduženja za čiju otplatu, u nekim slučajevima, izdvajaju i 50% svoje zarade.

90% ispitanika na osnovu svoje plate ne može da priušti odlazak na odmor van mesta boravka.

Odnos isplaćene i ugovorene neto zarade sa platom za život

Ispitanici u proseku procenjuju da bi plata od koje bi moglo normalno da se živi trebalo da iznosi 107.000 dinara. Procene u odgovorima su se kretale od 80.000 dinara, pa do 150.000 dinara.

Svi ispitanici su izjavili da posao i niske zarade negativno utiču na njihov život i život njihovih porodica. Svi radnici i radnice ističu da ih posao iscrpljuje i fizički i psihički i da nemaju dovoljno slobodnog vremena.

Bezbednost i zdravlje na radu

Veliki broj ispitanika, čak tri četvrtine, ističe da na njihovom radnom mestu postoje problemi sa ventilacijom. Isti broj tvrdi i da temperatura u pogonu nije adekvatna, posebno leti kada je rad u halama izuzetno težak zbog velike toplote.

Povrede na radu su imali ili su svedočili povredama svojih kolega i koleginica svi ispitanici. Ispitanici smatraju da se dosta povreda na radu dešava zbog umora i iscrpljenosti, kao i prevelikog pritiska za postizanjem previsokih normi. U dve trećine fabrika ispitanici prijavljuju da je padanje u nesvest od premora, visokih temperatura i neadekvatne ventilacije redovna pojava.

U dve od deset fabrika, prema ispitanicima, došlo je do smrtnih ishoda direktnom povredom na radnom mestu.

Osam od deset ispitanika smatra da oni i njihove kolege imaju zdravstvene probleme čiji je uzrok posao koji obavljaju.

Diskriminacija i zlostavljanje na radu

Svaki četvrti ispitanik tvrdi da je doživeo diskriminaciju na radnom mestu, a gotovo polovina kaže da je svedočila diskriminaciji drugih zaposlenih. Zlostavljanje na radu je izraženija i učestalija pojava. Gotovo dve trećine ispitanika tvrdi da su bili izloženi različitim vrstama zlostavljanja, dok devet od deset ispitanika kaže da je svedočilo zlostavljanju drugih radnika i radnica u fabrici. Pretnje otkazom nisu retkost. Radnici svedoče da nadređeni ne prezaju od uvreda i omalovažavanja radnika i radnica. Prisutni su i pritisci da članovi sindikata napuste svoju organizaciju ili se učlane u drugu.

Sindikalno organizovanje

U 90% ispitivanih fabrika postoji sindikat.

Štrajkovi su retkost, ali je bilo slučajeva obustave rada koje su se često završavale zastrašivanjem radnika i radnica od strane uprave. Uzroci za obustavu rada najčešće su bili male zarade, previsoke norme, protivzakonit prekovremeni rad, neisplaćen prekovremeni rad, zahtevi za dodatnom pauzom, loša hrana itd.

Svaki četvrti ispitanik smatra da je upoznat sa pravima koja propisuje Zakon o radu, trećina smatra da je delimično upoznata, dok ostatak ispitanika smatra da ne poznaje prava koja propisuje ZOR.

Samo dva od pedeset ispitanika ima poverenje u rad inspekcije rada.

U slučaju da pretpostavljaju da su im radna prava povređena gotovo polovina ispitanika ne zna koje mehanizme i žalbene procedure može da koristi da eventualno poboljša svoju situaciju.

